

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
КАТЕДРА СТУДИЈА КРИМИНАЛИТЕТА

КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ ИМОВИНЕ У
ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

- ДИПЛОМСКИ РАД -

Ментор:
Проф. др Младен Милошевић

Студент:
Анђела Доцић 170/17

Београд, 2024. година

САДРЖАЈ

УВОД.....	4
1. ПОЈАМ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ ИМОВИНЕ.....	5
1.1. Кривична дела против покретне имовине.....	7
1.2. Кривична дела против имовинских права и интереса.....	9
2. КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ ИМОВИНЕ СА ЕЛЕМЕНТИМА ПРИНУДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	11
2.1. Кривично дело разбојничка крађа.....	12
2.2. Кривично дело разбојништва.....	13
2.3. Кривично дело изнуде.....	15
2.4. Кривично дело уцене.....	17
2.5. Неовлашћено коришћење туђег возила	19
3. ЗАКЉУЧАК	20
4. ЛИТЕРАТУРА	22

УВОД

Кривична дела против имовине чине део класичног криминалитета, док је имовински криминалитет најзаступљенији вид криминалитета. У првом делу рада биће описани појам кривичних дела против имовине, биће описана дела против покретне имовине (крађа, тешка крађа, утаја), као и дела против имовинских права и интереса (превара). Утицај на појаву имовинских кривичних дела имају и друштвене неједнакости и растућа нетрпељивост између богатих и сиромашних људи. У другом делу рада биће описана кривична дела против имовине са елементима принуде у Републици Србији, у коју спадају кривична дела разбојничка крађа, разбојништво, изнуда и кривично дело уцене, биће укратко описано неовлашћено коришћење туђег возила као кривично дело имовине. Сва ова наведена кривична дела, као и кривична дела против покретне имовине и имовинских права, нападају најзначајније вредности човека, напада се имовина оштећеног, као и права и слободе оштећеног. Такође, карактеристика кривичних дела разбојничке крађе, разбојништва, изнуде и уцене јесте да се као средство извршења ових кривичних дела појављује насиље, односно принуда.

Сам начин испољавања ових кривичних дела доводе до великог страха и несигурности код људи. Док је за извршење кривичних дела против имовине, пресудан мотив починилаца у време предузимања смишљене радње, а то је свакако прибављање имовинске користи или намера да се проузрокује штета другом лицу, или се насиље врши ради користољубља ради тежње за увећањем имовине. Такође, за имовинска кривична дела се поред казне затворе могу изрећи и друге као што је одузимање предмета, имовинске користи коју је починилац извршио, и новчана казна. Оно што представља карактеристику већине кривичних дела против имовине јесте та да се она врши у намери прибављања незаконске, односно противправне имовинске користи.

1. ПОЈАМ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ ИМОВИНЕ

Кривична дела против имовине предвиђена у систему кривичног права Републике Србије, и представљају класична кривична дела позната људској заједници од најстаријих времена. Имовинска кривична дела предвиђена су у оквиру засебне главе у готово свим савременим кривичним законодавствима. Заштитни објект је имовина, а модалитети напада на имовину разликују се код појединих кривичних дела. Имовина се пре свега штити другим гранама права, као што је грађанско право, док кривичноправна заштита прибегава само у оним случајевима напада на имовину када се нормама других грана права имовини не може обезбедити одговарајућа накнада. Такође, постоје кривична дела која за предмет напада имају имовину, али су сврстана у неке друге главе кривичних дела према принципу претежности, с обзиром на то да се њима угрожавају нека друга права. Пример тога јесте проневера, која јесте и имовинско кривично дело, али је сврстана у главу кривичних дела против дужности зато што је законодавац проценио да је то примарни заштитни објект (Крстинић, 2018:143).

Међутим, заједничка карактеристика кривичних дела против имовине јесу врста последица која из њих произилазе. Најчешће се последице јављају у виду повреде која наступа на имовини другог физичког или правног лица, и то у облику који проузрокује штету, која је најчешће имовинског карактера, а огледа се у смањењу постојеће имовине или у спречавању њеног повећања. За постојање имовинских кривичних дела од значаја је и чињеница да се та имовинска штета може новчано изразити. Висина штете се утврђује према тржишним условима у време предузимања радње извршења. За извршење већег броја имовинских кривичних дела пресудан је мотив учиниоца у време предузимања радње, а то је прибављање имовинске користи за себе или неког другог или намера да се проузрокује штета другом лицу или побуда у виду користољубља (Крстинић, 2018:143).

Такође, то значи да се као покретач учиниоца на предузимање извршења радње јављају субјективна обележја кривичних дела (намера или побуда). Постојање намере или побуде на страни учиниоца квалификује и облик кривице, где се она врше само са директним умишљајем. Намера прибављања противправне имовинске користи може бити праћена користољубљем које одражава похлепу и тежњу за увећањем имовине. Карактеристика већине кривичних дела против имовине јесте да се она врше у намери прибављања противправне имовинске користи. Поред тога, код мањег броја кривичних дела та намера не постоји (код кривичног дела одузимања туђе ствари) док код неких постоји (крађа употребе). За имовинска кривична дела се поред прописане казне затвора изричу и друге врсте кривичноправних санкција, а то су:

- Новчана казна,
- Одузимање предмета,
- Одузимање имовинске користи.

Кривична дела против имовине гоне се по службеној дужности. Међутим, ако су нека од кривичних дела учињена према брачном другу, брату, сестри, гоне се по приватној тужби (*члан 222, Кривични законик*)¹. Док уколико су та кривична дела учињена према другим лицима са којима учинилац живи, онда се кривично гоњење предузима по предлогу, затим се по предлогу гоњење предузима за кривична дела утаје и зеленаштва, док се гоњење за дела која су учињена на штету имовине грађана предузима по приватној тужби у случајевима ситне крађе, преваре, утаје, одузимања туђе ствари, уништења и оштећења туђе ствари, противправног заузимања земљишта, противправног уселења и оштећења туђих права. Ова кривична дела имају и вредносни елемент, због тога што новчано може да се изрази штета проузрокована њиховим извршењем (Митрић, 2016:10).

¹, Кривични законик, „Сл. гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

Код кривичних дела код којих је унета нека намера, поставља се питање да ли је заиста та намера и остварена. Међутим, код највећег броја кривичних дела против имовине прописана је намера прибављања противправне имовинске користи за себе или другог, као што је то крађа, утаја, изнуда и друго. У даљем делу текста биће описана кривична дела крађе, тешке крађе, утаје, као и кривично дело превара (Делић, 2021:157).

1.1. Кривична дела против покретне имовине

У кривична дела против покретне имовине спадају кривично дело крађа, тешка крађа и утаја. У кривично дело крађе као заштитни објект спада право својине. Крађа представља одузимање од другог лица туђе покретне ствари у намери да се њеним присвајањем себи или другом лицу прибави противправна имовинска корист. Радња извршења овог кривичног дела се састоји у одузимању туђе покретне ствари. Такође, вршењем кривичног дела крађе прекида се фактичка власт једног лица на ствари и успоставља се фактичка власт извршиоца кривичног дела. Тај извршилац не стиче право својине на одузетој ствари, али је у фактичкој могућности да се понаша као власник према тој ствари. Поред тога, ако се ствар одузима из куће или неког другог простора, крађа је довршена када учинилац напусти простор носећи ту ствар са собом, али ако је ствар већих димензија и захтева одређени превоз, онда кривично дело крађе неће бити довршено изношењем тих ствари, већ успешним одвожењем. У кривично праву је прихваћен став да је ствар сваки предмет материјалне природе који се може налазити у било ком стању, било течном, чврстом или гасовитом. Такође, значај објекта кривичног дела крађе може имати само туђа покретна ствар која се налази у притежању другог лица (Делић, 2021:161).

Када је реч о кривичном делу крађе, није значајно да ли је притежалац на ствари власник ствари, већ је битно да ствар није у својини, односно власништву учиниоца. Крађа не може бити учињена у односу на ствари које су у потпуности напуштене, а то су ствари на којима је преостало претходно притежање. Међутим, изгубљене и заборављене ствари могу имати значај објекта радње кривичног дела крађе. С тим, ако је ствар изгубљена у стану неког лица и власник задржи ствар знајући коме припада, онда постоји кривично дело крађе. Кривично дело крађе исто тако може бити учињено у односу на једну или више ствари. Док су субјективна обележја овог кривичног дела директни умишљај и одговарајућа намера. Кривично дело крађа кажњава се новчаном казном или затвором до 3 године, извршилац може бити било које лице, и уколико је учињено према брачном другу или рођаку, гоњење се предузима по правној тужби (Делић, 2021:168).

Тешка крађа представља квалификован облик крађе и сматра се посебним кривичним делом. Она може да настане када се обична крађа изврши квалификаторним, односно измењеним околностима, док ситна не прераста у тешку крађу (Милошевић, 2022:98). Тешка крађа постоји ако је приликом вршења основног облика крађе, остварена нека од више прописаних околности које се односе на начин извршења крађе, вредност украдене ствари, посебна својства, намену украдене ствари или саму чињеницу да је крађа извршена од стране организоване групе или лица које је при себи имало оружје ради напада или одбране (Делић, 2021:170). Код првог облика тешке крађе радња извршења се састоји у обијању, проваљивању и другом савладавању већих препрека. Други облик тешке крађе постоји када је крађа извршена од стране више лице која су се удружила због вршења крађе. Она постоји и у случају када је учињена од стране лица које је код себе имало оружје, ради напада или одбране. Међутим, за постојање овог облика тешке крађе, потребно је да је извршилац за време вршења крађе имао оружје, и да је постојала намера да га употреби. Али у случају да га

заиста употреби, онда то више није тешка крађа, већ разбојништво или разбојничка крађа (Стојановић, 2020:654).

Када је реч о кривичном делу утаје, његов заштити објект јесте право својине. Ово кривично дело има основни, три тежа и један лакши облик, који има намеру да себи или другом лицу прибави противправну имовинску корист, да присвоји туђу покретну ствар која му је поверена. Такође, извршилац може бити било које лице, и ово кривично дело подразумева директни умишљај и намеру прибављања противправне имовинске користи за себе или другог. За кривично дело уатаја, казна затвора је 2 године или новчана казна. Најтежи облик кривичног дела утаје постоји у два случаја, то су:

- Ако вредност утајене ствари прелази износ од милион и петсто хиљада динара,
- Ако је утајена ствар културно добро (Делић, 2021:185).

1.2. Кривична дела против имовинских права и интереса

У кривична дела против имовинских права и интереса спада кривично дело превара. Кривичном делу превара заштитни објект је имовина у целини и ово дело има неколико облика. Ово кривично дело чини да у намери себи или другом лицу прибави противправну имовинску корист и доведе кога лажним приказивањем у заблуду и тиме га наведе да нешто учини или не учини. Радња извршења преваре састоји се у навођењу другог лица да нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине. Радња извршења треба да буде предузета на одређен начин и то довођењем лица у заблуду лажним приказивањем. Такође, навођење лица да нешто учини или не, претпоставља изјаву учиниоца која се односи на одређене чињенице, да ли су садашње, прошле или будуће. Исто као и код претходних дела, извршилац може бити било које лице, а субјективно биће обухвата директни умишљај и намеру да довођењем лица у заблуду себи илиу другом прибави противправну имовинску корист (Делић, 2021:187). Превара се састоји у навођењу другог да нешто учини на своју штету или штету туђе

имовине. Извршилац одузима туђу ствар, служи се лукавством. Сама радња кривичног дела преваре јесте довођење лица у заблуду (Милошевић, 2022:110).

Основни облик кривичног дела преваре није опредељен износом прибављене противправне имовинске користи, док је прописана казна затвора од 6 месеци до 5 година, и новчана казна. Такође, покушај овог кривичног дела постоји када је из било ког разлога изостало одговарајуће поступање пасивног субјекта, које подразумева чињење или нечињење на штету његове или туђе имовине. Најлакши облик преваре је када је она учињена само у намери да се друго лице оштети, а најтежи облик када је нанесена штета другом лицу и прибављена имовинска корист. Ако је кривично дело учињено према брачном другу или рођаку, гоњење се предузима по приватној тужби (Делић, 2021:189).

Једна од заједничких карактеристика кривичних дела против имовине јесте врста последице које се јављају у виду повреде која наступа на имовини другог лица, у облику који проузрокује штету, а која је најчешће имовинског карактера. Такође, већина кривичних дела против имовине врши се у намери прибављања противправне имовинске користи. Из горе наведеног, у кривична дела против покретне имовине убраја се кривично дело крађа, тешка крађа и утаја, док у кривична дела против имовинских права и интереса спада кривично дело превара.

2. КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ ИМОВИНЕ СА ЕЛЕМЕНТИМА ПРИНУДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Кривична дела насилничког имовинског криминалитета (разбојничка крађа, разбојништва, изнуда и уцена) представљају тешка кривична дела због тога што их карактерише агресивно и брутално поступање њихових учинилаца (дела код којих учинилац користи напад на жртву или њиме прети). Ова дела обухватају инкриминације којима је заштитни објект имовина, а извршена су уз употребу силе или претње усмерене на непосредно угрожавање живота или тела неког лица. С тим, кривична дела разбојништва, разбојничке крађе и изнуде јесу дела са високим степеном друштвене опасности, док је интерес друштва да се она спрече у настајању, односно да се успешно сузбију, а њихови учиниоци неутралишу и примерено санкционишу. Насилнички имовински криминалитет представља специфичну врсту криминалитета, због последица које оставља на његове жртве (Бановић и Браковић, 2020:256).

Једна од значајнијих карактеристика ове врсте криминалитета, као и специфичност која одређује њену психолошку комплексност, јесте чињеница да долази до директног суочавања између учиниоца и жртве. Ова интеракција је један од највећих извора страха, због тога што се жртва суочава са изненадном претњом животу, губитком контроле и нападом на лични простор. Међутим, ова врста криминалитета има озбиљне последице за све жртве, где она трпи одређену материјалну или нематеријалну штету, која се манифестује кроз физичке повреде, психичке патње, умањење имовине, осећање страха и напад на своја основна права (Бановић и Браковић, 2020:257).

Кривична дела против имовине са елементима принуде јесу кривична дела којима је заштитни објект имовина, а извршена су уз употребу силе, односно претње која је усмерена на угрожавање живота неког лица. У ова кривична дела

спадају кривично дело разбојништва, разбојничка крађа, изнуда, уцена и неовлашћено коришћење туђег возила.

2.1. Кривично дело разбојничка крађа

Разбојничка крађа представља право сложено кривично дело, које према својој правној природи и конструкцији је истовремено и у имовинско, али и насилничко кривично дело. Дело разбојничке крађе постоји кад учинилац затечен на делу крађе, у намери да задржи украдену ствар, употреби силу против неког лица или претњу да ће непосредно напасти његов живот. Ради се о кривичном делу против имовине које је по природи најсличније кривичном делу разбојништва. И разбојничка крађа је право сложено кривично дело које чине два кривична дела, а то су крађа и принуда, која су законом нужно повезана и за које закон предвиђа строжу казну од казни за појединачна дела. И код овог кривичног дела предузима се радња извршења према туђој покретној ствари, где је без значаја сама вредност одузете ствари (Вуковић, 2016:299).

Крађа код кривичног дела разбојничке крађе временски претходи принуди која се и примењује касније, односно у време и на месту када је учинилац затечен у крађи, да би се задржала претходно украдена ствар. Такође, разбојничка крађа може бити извршена како на месту гдје је ствар украдена, тако и изван тога места, ако се извршилац крађе налази у бекству са украденом ствари. Радња извршења код разбојничке крађе се састоји у употреби силе или претње да ће се непосредно напасти живот неког лица. Претња мора да буде озбиљна, стварна, могућа и неотклоњива, да би била правно релевантна у смислу овог кривичног дела. Међутим, напад или претња нападом могу бити примењени не само према власнику или држаоцу ствари, већ и према лицу које је случајно наишло на лице места (Вуковић, 2016:299).

Дело разбојничке крађе постоји кад учинилац затечен на делу крађе, у намери да задржи украдену ствар, употреби силу против неког лица или претњу да ће

непосредно напасти његов живот. Ради се о кривичном делу против имовине које је по природи најсличније кривичном делу разбојништва

2.2. Кривично дело разбојништва

Кривично дело разбојништва према Кривичном законнику, представља сложено кривично дело, које је састављено из кривичних дела принуде и крађе, односно то је крађа која се врши употребом принуде (*члан 206, Кривични законик*). Оно представља једно од основних, најтежих и најзначајнијих кривичних дела против имовине. Поред тога, оно заузима истакнуто место у структури имовинских кривичних дела у свим савременим кривичним законодавствима. Разбојништво представља старо кривично дело, које је иманентно људској заједници од најстаријих времена, настало још приликом преласка са натуралне на робно-новчану привреду. Такође, ово кривично дело је постало и верни пратилац историјског развоја људске цивилизације све до данас. Међутим, за кривична дела разбојништва, кривично гоњење се предузима по службеној дужности од стране надлежног тужиоца. Окружни суд је надлежан за утврђивање кривице њихових учинилаца и то у редовном поступку (Bingulas, 2013:103).

Разбојништво јесте право сложено кривично дело које се према својој правној природи одређује истовремено и као имовинско, али и као насилничко кривично дело. Ради се о кривичном делу које има двојачко одређену правну природу која га и сврстава у две напред наведене врсте класичног, општег или конвенционалног криминалитета. Према врсти објекта заштите (имовина, имовинска права и интереси другог лица), кривично дело разбојништва се може систематизовати у имовинска кривична дела. Објект заштите код кривичног дела разбојништва јесте имовина или право на имовину као једно од основних, природних људских права. С тим, овим се кривичним делом штити се имовина која се састоји од предмета и

имовинских права, као и интереса везаних за ствари. Објект напада код кривичног дела разбојништва је туђа покретна ствар, њиме се сматра предмет на који је управљена радња извршења кривичног дела како би се повредила или угрозила заштићена вредност, добро или интерес (Вуковић, 2016:300).

Такође, радња извршења разбојништва се састоји од два дела, и то:

- Принуде која се примењује да би се савладао отпор власника или држаоца ствари и тако одузела туђа покретна ствар у намери да учинилац за себе или другога прибави противправну имовинску корист,
- Крађе као основног имовинског дела које представља основни елемент разбојништва и која се састоји од одузимања туђе покретне ствари од другога лица у намери да се њеним присвајањем себи или другом прибави противправна имовинска корист.

Последица кривичног дела разбојништва се јавља у виду повреде. Та последица је проузроковање имовинске штете за друго лице. У погледу кривице, за постојање кривичног дела разбојништва потребан је директан умишљај. Међутим, као облик свесне и вољне управљености учиниоца на проузроковање последице на имовини другога лица уз употребу силе или квалификоване претње, овај умишљај учиниоца карактерише одређена намера прибављања противправне имовинске користи (Вуковић, 2016:299). Посматрајући удео кривичних дела разбојништва и тешког случаја разбојништва у структури укупно извршених кривичних дела против имовине у Републици Србији, може се рећи да је тај проценат прилично мали. Године 1998., само 2,52% разбојништва и тешког случаја разбојништва учествују у укупном броју учињених имовинских кривичних дела. Док је 2003. године тај проценат износио 8,23%, када је забележен највиши проценат учешћа разбојништва и тешког случаја разбојништва. По правилу, у извршењу кривичног дела разбојништва учествује више од једног лица. У односу на укупан број пријављених лица за кривично дело разбојништва у Републици

Србији, релативно је мали број тих лица и оптужен од стране надлежног окружног јавног тужиоца, а то значи да је велики број случајева пријављених лица, јавни тужилац није сматрао да постоје основи за подизање оптужног акта (Здравковић, 2009:242).

Кривично дело разбојништва представља једно од најтежих кривичних дела против имовине, и за објект напада користи туђу покретну ствар.

2.3. Кривично дело изнуде

Кривично дело изнуда се састоји из принуде другогa силом или озбиљном претњом да нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине, а у намери да се тиме себи или другоме прибави противправна имовинска корист. Дело изнуде обухвата и утеривање дуга, уколико се то ради принудом. Ово кривично дело је слично кривичном делу уцене, због тога што и једно и друго садрже елемент силе и претње, као и намеру стицања противправне имовинске користи, али уцене претња се односи на углед и част пасивног субјекта, што код изнуде није случај. Такође, кривично дело изнуде у погледу радње извршења има сличности са кривичним делом разбојништва, а у погледу са кривичним делом преваре (Вуковић & Благојевић, 2010:339).

Поред тога, сам покушај кривичног дела изнуде је кажњив. Објект заштите свакако јесте имовина или право на имовину као једно од основних и природних људских права, али је изнуда истовремено управљена и против слободе одлучивања и обухвата сва обележја кривичног дела принуде. Објект напада код кривичног дела изнуде је покретна и непокретна имовина оштећеног правног и физичког лица, као и слобода одлучивања човека у располагању имовином. Радња извршења изнуде као кривичног дела се састоји у принуђивању пасивног субјекта да нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине (Вуковић, 2016:301).

Изнуда је истовремено имовинско, насилничко, колективно и продужено кривично дело која има вишеструку правну природу, карактер и значај. Она је у

Кривичном законнику Републике Србије прописана је у глави 21, у групи кривичних дела против имовине, у одредби члана 214. Заштитни објект овог кривичног дела је имовина у својој свеукупности. Она, у смислу објекта напада обухвата туђу покретну и непокретну имовину, као и имовинска права и интересе другог физичког или правног лица (Вуковић & Благојевић, 2010:340).

Изнуда је специфично кривично дело имајући у виду да:

- Да је оно управљено против туђе имовине и стога систематизовано у групи кривичних дела против имовине,
- Да се њиме истовремено напада, повређује слобода избора понашања, па се стога она може сврстати у групу кривичних дела против слобода и права човека и грађанина,
- Да се као средство предузимања радње извршења јавља употреба силе или претње, што ово дело подводи у насилнички криминалитет.

Радња извршења кривичног дела изнуде се састоји у принуђивању другог лица. То је психолошка делатност утицања на вољу другог у смислу да се он принуди да предузме радњу чињења, или да предузме радњу нечињења, противно својој донетој одлуци. Битно је да се овим принуђивањем причињава штета за имовину пасивног субјекта или неког трећег лица. Сила и претња се у радњи извршења кривичног дела изнуде не појављују самостално, већ се самостално појављују у овиру инкриминације дела принуде, док се у овом случају они појављују као средство или начин извршења кривичног дела. Циљ њихове примене је да се пасивни субјект принуди да сам нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине, док се штета може остварити у покретној или непокретној имовини (Николић, 2018:112).

Кривично дело изнуде има сличности са кривичним делом уцене, зато што имају елемент силе, претње и намеру стицања противправне имовинске користи. Покушај кривичног дела изнуде је кажњив, док је објект напада покретна и непокретна имовина оштећеног лица, и слобода одлучивања.

2.4. Кривично дело уцене

Кривично дело уцене се састоји у употреби претње усмерене према неком лицу, да ће се против њега или њему блиског лица открити нешто што може да шкоди њиховој части или угледу, и тиме га се настоји принудити да нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине, све то у намери прибављања противправне имовинске користи. Са овако одређеним елементима, уцена се јавља као специфичан облик кривичног дела изнуде. Разлика је у томе што се код кривичног дела уцене не примењује сила, већ специфичан вид претње која је управљена на тачно одређено зло, жртви се прети да ће се против ње или њој блиског лица открити нешто што може шкодити њиховој части и угледу. Међутим, за постојање дела уцене значајно је да ли претња као таква може да нанесе штету части и угледу другог лица и да ли је она добра да принуди пасивног субјекта на штетно чињење или нечињење, због тога ће ово дело постојати и ако се прети неистином коју не би било лако оспорити (Николић, 2018:104).

Ово кривично дело чини неко с циљем да себи или другом прибави противправну имовинску корист, тако што запрети другом да ће против њега или њему блиског лица открити нешто што би њиховој части или угледу шкодило и тиме га принуди да нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине.

Учиниоца овог кривичног дела може бити свака особа. Уцена је, у ствари, посебан облик изнуде, а имовински карактер делу дају они исти разлози као и код изнуде, а то су поступање пасивног субјекта на штету своје или туђе имовине, као и циљ учиниоца да извршавањем дела себи или другом прибави протуправну имовинску корист. Радња извршења овог кривичног дела састоји се из присиљавања другог на неку делатност која је штетна за његову или туђу имовину. Садржај принуде је истоветан као и код кривичног дела изнуде. Циљ предузимања радње је кориштење претње да се пасивни субјект доведе у позицију да против своје воље предузима радње штетне за његову или туђу имовину (Вуковић, 2016:303).

Уцена као имовинско кривично дело са елементима насиља представља лакши или привилеговани облик изнуде. И ово кривично дело је, као и изнуда, прописано у групи кривичних дела против имовине јер га карактеришу следећи елементи:

- Објект заштите је имовина или право на имовину,
- Објект напада је покретна или непокретна имовина,
- Последица дела се огледа у наступању штете на имовини другог физичког или правног лица,
- Радња извршења дела се предузима у одређеној намери учиниоца да за себе или другог на овај начин прибави протуправну имовинску корист.

Уцена се, исто као и изнуда, јавља као имовинско кривично дело, насилничко кривично дело, кривично дело организованог криминалитета, продужено кривично дело и као колективно кривично дело у виду заната. У српском правном систему, она је предвиђена као самостално кривично дело, иако се у неким савременим кривичним законодавствима она квалификује и као посебан, специјалан или лакши облик кривичног дела изнуде. У смислу предузимања радње извршења кривичног дела уцене, она се може само извршити претњом за разлику од изнуде где се принуђивање врши силом или претњом која је

другачијег карактера од претње којом се принуђује пасивни субјект уцене. И кривично дело уцене је због крајњег циља који се изражава у противправном прибављању имовинске користи сврстано у имовинска кривична дела, иако би се по својим обележјима могло сврстати у кривична дела против части и угледа. Међутим, ово ипак није учињено због тога што се радња извршења дела састоји у претњи пасивном субјекту да нешто учини или не учини, иначе ће се открити нешто што би нашкодило његовој части или угледу, или части и угледу њему блиског лица. С тим, користи се специфичан начин принуде као средство за извршење радње овог дела које има за циљ да учинилац прибави противправну имовинску корист (Николић, 2018:112).

2.5. Неовлашћено коришћење туђег возила

Неовлашћено коришћење туђег возила спада у групу кривичних дела која су уперена против имовине, и представља специфично имовинско кривично дело код кога се учинилац дела при предузимању радње извршења није руководио користољубљем или намером прибављања противправне имовинске користи. Неовлашћено коришћење туђег возила садржи елемент принуде ако је:

- Основно дело учињено проваљивањем или обијањем моторног возила,
- Основно дело учињено употребом силе или претње.

Такође, по начину и средству предузимања радње извршења, месту и времену предузимања принуде као и циљу за чије остварење је принуда управљена, неовлашћено коришћење туђег возила је блиско кривичном делу разбојништва. За ово дело је прописана казна затвора од шест месеци до пет година, као и новчана казна (Димитријевић, 2018:59). У кривичном законнику, одредбе којима се пружа кривичноправна заштита моторних возила односе се на имовину као групни заштитни објекат. Возила зависно од вредности и начина извршења се појављују као објекат кривичног дела крађе и кривичног дела тешке крађе. Ово

кривично дело се састоји у коришћењу туђег моторног возила без пристанка овлашћеног лица (*члан 213, Кривични законик*).

Када се говори о извршиоцима кривичног дела крађа возила, може се рећи да се ради о специјализованим лицима, који су често организовани у групе. Сви чланови групе одговорни су организатору, док у случају лишења слободе било ког члана не сме доћи до одавања других чланова групе, нити њихове улоге у послу везаном за крађе возила. Организатор криминалне групе јесте лице које има ауторитет и утицај на остале чланове криминалне организације, док делокруг његовог посла обухвата издавање конкретних задатака осталим члановима групе. Криминалне групе које се баве крађом возила немају унапред одређену територију на којој врше крађе, најчешћи вид повезаности међу њима проналази се приликом украдених возила (Ковачевић, 2011:165).

3. ЗАКЉУЧАК

Водеће место у укупном криминалитету свакако заузимају кривична дела против имовине, односно имовинска кривична дела која припадају класичним кривичним делима. Имовина је заштитни објекат ових кривичних дела, али се њени модалитети напада разликују, у зависности од врсте кривичног дела против имовине. Такође, код појединих кривичних дела против имовине, заштитни објекат се приказује у виду покретне ствари (крађа, разбојничка крађа, утаја) или у виду туђе ствари (неовлашћено коришћење туђег возила). С тим, код ових кривичних дела објекат дела може бити сва имовина (превара, уцена, изнуда).

Кривично право Републике Србије предвиђа више облика испољавања кривичних дела против имовине. Радња извршења према начину и средству предузимања дела против имовине је усмерена на имовину другог лица. Такође, опасност кривичних дела против имовине може бити проблем ако се има у виду велики број њиховог извршења, односно организованост групног извршења кривичних дела. Када је реч о кривичном делу крађа, оно има свој квалификовани облик, односно постоји ситно дело крађе и дело тешке крађе. У

Републици Србији, стопа вршења кривичног дела крађа и тешка крађа веома је висока и представља тамну бројку криминалитета. Међутим, када би се ширила и јачала свест о томе да ово кривично дело представља негативну и штетну страну по људе, можда би се обим ових дела смањио.

Поред тога, разбојништво има свој лашки и тежи облик, а најтежи облик је предвиђен у случају да је приликом спровођења дела, извршилац лишио живот лицу, и то с умишљајем, што само по себи подразумева облик тешког убиства. Исто као и код крађе, и код овог дела приоритет извршиоца дела јесте прибављање противправне имовинске користи.

Кривична дела против имовине се међусобно разликују по радњама извршења. Код кривичних дела против покретне имовине карактеристична је радња присвајања или одузимања туђе покретне ствари. Такође, нека дела се врше употребом принуде, односно ту се убраја разбојништво, разбојничка крађа, изнуда и уцена. Међутим, поједина кривична дела се поред тога врше и коришћењем преваре, односно злоупотребом. Учиниоца својом властитом радњом, код извесних кривичних дела узима туђу покретну ствар, ради остварења имовинске користи, као што је то крађа, док код других дела, његова забрањена радња је усмерена да се други присили да нешто учини сам на штету своје имовине, али у корист учиниоца превара, уцена, изнуда).

4. ЛИТЕРАТУРА

- Bingulac, N. (2013). *Razbojništvo i razbojnička krađa–krivičnopravni i kriminalistički aspekt*. Београд: *Pravo teorija i praksa*, 30(7-9), 102-110.
- Бановић, Б. и Браковић, Ж. (2020). *Казнена политика судова за кривична дела насилничког имовинског криминалитета*. Београд: Универзитет у Београду-Факултет безбедности. Преузето 05.11.2022. са: <https://www.ips.ac.rs/publications/kaznena-politika-sudova-za-krivicna-dela-nasilnickog-imovinskog-kriminaliteta/>
- Вуковић М. (2016). *Имовинска кривична дјела са елементима принуде*. Бања Лука: *Безбједност - полиција - грађани*, година XII, број 1–2/16. Преузето 29.10.2022. са: <https://doisrpska.nub.rs/index.php/BPG/article/view/2411/2319>
- Вуковић, М., & Благојевић, Г. (2010). *Материјално-правни појам кривичног дела изнуда у кривичном законодавству Републике Србије*. Нови Сад: Правни факултет.
- Делић, Н. (2021). *Кривично право: Посебни део*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду.
- Димитријевић, П. (2018). *Имовинска кривична дела са елементима принуде-криминалистички и кривично-правни аспект. (Мастер рад)*. Ниш: Универзитет у Нишу-Правни факултет. Преузето 08.02.2023. са: <http://www.prafak.ni.ac.rs/files/master-radovi/16.-ZMR-Predrag-Dimitrijevic.pdf>
- Здравковић, Л. (2009). *Кривично дело разбојништва у криминалистичкој и судској пракси*. Ниш: Зборник радова Правног факултета у Нишу, 54(54), 220-243.

Преузето

28.10.2022.

са:

<http://www.prafak.ni.ac.rs/files/zbornik/sadržaj/zbornici/z54/13z54.pdf>

- Ковачевић, Б. (2011). *Крађе моторних возила као савремени вид организованог криминала у домаћој криминалистичкој пракси*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија. Преузето 20.03.2023. са: https://www.researchgate.net/profile/Oliver-Lajic/publication/350134612_Krade_motornih_vozila_kao_savremeni_vid_organizovanog_kriminala_u_domacoj_kriminalistickoj_praksi/links/60532ab792851cd8ce4be140/Krade-motornih-vozila-kao-savremeni-vid-organizovanog-kriminala-u-domacoj-kriminalistickoj-praksi.pdf
- Кривични законик, „Сл. гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.
- Крстинић, Д. (2018). *Накнада штете настале извршењем кривичних дела против имовине*. Нови Сад: Универзитет Привредна академија у Новом Саду. Преузето 30.10.2022. са: <https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/9729/Disertacija.pdf>
- Милошевић, М. (2022). *Кривично право-посебни део: изабране инкриминације за студије наука безбедности*. Београд: Универзитет у Београду-Факултет безбедности.
- Митрић, В. (2016). *Кривично дело разбојништва*. Нови Сад: Универзитет Привредна академија у Новом Саду. Преузето 31.10.2022. са: <https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/id/58680/Disertacija5077.pdf>
- Николић, Г. (2018). *Кривична дела изнуде*. Ниш: Универзитет у Нишу-Правни факултет. Преузето 31.10.2022. са: <http://www.prafak.ni.ac.rs/files/disertacije/dis-gordana-nikolic.pdf>
- Стојановић, З. (2020). *Коментар Кривичног законика-десето допуњено издање*. Београд: ЈП „Службени гласник“.

ИЗЈАВА О АКАДЕМСКОЈ ЧЕСТИТОСТИ

Изјављујем да сам у приложеном раду поштовао/ла сва правила о академској честитости.

Овај писани рад резултат је искључиво мог личног рада, темељи се на мојим истражиањима и ослања се на наведену литературу.

У Београду, дана _____ године.

Потпис студента:
